

**Database
for the European Charter for Regional or Minority Languages**

DUTCH TRANSLATION OF THE CHARTER

**European Charter
for Regional or Minority Languages¹**

Preamble

The member States of the Council of Europe signatory hereto,

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members, particularly for the purpose of safeguarding and realising the ideals and principles which are their common heritage;

Considering that the protection of the historical regional or minority languages of Europe, some of which are in danger of eventual extinction, contributes to the maintenance and development of Europe's cultural wealth and traditions;

Considering that the right to use a regional or minority language in private and public life is an inalienable right conforming to the principles embodied in the United Nations International Covenant on Civil and Political Rights, and according to the spirit of the Council of Europe Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms;

Having regard to the work carried out within the CSCE and in particular to the Helsinki Final Act of 1975 and the document of the Copenhagen Meeting of 1990;

Stressing the value of interculturalism and multilingualism and considering that the protection and encouragement of regional or minority languages should not be to the detriment of the official languages and the need to learn them;

Realising that the protection and promotion of regional or minority languages in the different countries and regions of Europe represent an important contribution to the building of a Europe based on the principles of democracy and cultural diversity within the framework of national sovereignty and territorial integrity;

Taking into consideration the specific conditions and historical traditions in the different regions of the European States,

Have agreed as follows:

**Europees Handvest voor streektalen
of talen van minderheden¹**

Preambule

De Lidstaten van de Raad van Europa die dit Handvest hebben ondertekend,

Overwegende dat het doel van de Raad van Europa is het tot stand brengen van een grotere eenheid tussen zijn leden, vooral met het oog op het behoeden en verwezenlijken van de idealen en beginselen die hun gemeenschappelijk erfdeel vormen;

Overwegende dat de bescherming van de historische streektalen of talen van minderheden in Europa, waarvan sommige geheel dreigen te verdwijnen bijdraagt aan de instandhouding en ontwikkeling van de culturele rijkdom en tradities van Europa;

Overwegende dat het recht om een streektaal of taal van een minderheid in het particuliere en openbare leven te gebruiken een onvervreemdbaar recht is overeenkomstig de beginselen neergelegd in het Internationaal Verdrag van de Verenigde Naties inzake burgerrechten en politieke rechten en in overeenstemming met het Verdrag van de Raad van Europa tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden;

Gelet op de werkzaamheden verricht binnen de CVSE en met name de Slotakte van Helsinki van 1975 en het document van de Bijeenkomst van Kopenhagen van 1990;

De waarde van de wisselwerking tussen verschillende culturen en van meertaligheid beklemtonende en overwegende dat de bescherming en bevordering van streektalen of talen van minderheden niet ten koste mag gaan van de officiële talen en van de noodzaak deze te leren;

Zich ervan bewust dat de bescherming en bevordering van streektalen of talen van minderheden in de verschillende landen en regio's van Europa een belangrijke bijdrage vormen aan de opbouw van een Europa dat is gegrondvest op de beginselen van democratie en culturele verscheidenheid binnen het kader van nationale soevereiniteit en territoriale integriteit;

In aanmerking nemende de specifieke omstandigheden en historische tradities in de verschillende regio's van de Europese Staten,

Zijn het volgende overeengekomen:

¹ CETS no. 148. The convention was adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 25 June 1992 and opened for signature on 5 November 1992 in Strasbourg. It entered into force on 1 March 1998, according to article 19. Authentic texts: English and French. See also *United Nations Treaty Series* vol. 2044, p. 575, reg. no. 35358.

¹ Official translation. In: *Dutch Treaty Series* 1993, no. 199.

**PART I
GENERAL PROVISIONS**

Article 1 – Definitions

For the purposes of this Charter:

- a “regional or minority languages” means languages that are:
 - i traditionally used within a given territory of a State by nationals of that State who form a group numerically smaller than the rest of the State’s population; and
 - ii different from the official language(s) of that State;
it does not include either dialects of the official language(s) of the State or the languages of migrants;
- b “territory in which the regional or minority language is used” means the geographical area in which the said language is the mode of expression of a number of people justifying the adoption of the various protective and promotional measures provided for in this Charter;
- c “non-territorial languages” means languages used by nationals of the State which differ from the language or languages used by the rest of the State’s population but which, although traditionally used within the territory of the State, cannot be identified with a particular area thereof.

Article 2 – Undertakings

- 1 Each Party undertakes to apply the provisions of Part II to all the regional or minority languages spoken within its territory and which comply with the definition in Article 1.
- 2 In respect of each language specified at the time of ratification, acceptance or approval, in accordance with Article 3, each Party undertakes to apply a minimum of thirty-five paragraphs or sub-paragraphs chosen from among the provisions of Part III of the Charter, including at least three chosen from each of the Articles 8 and 12 and one from each of the Articles 9, 10, 11 and 13.

Article 3 – Practical arrangements

- 1 Each Contracting State shall specify in its instrument of ratification, acceptance or approval, each regional or minority language, or official language which is less widely used on the whole or part of its territory, to which the paragraphs chosen in accordance with Article 2, paragraph 2, shall apply.
- 2 Any Party may, at any subsequent time, notify the Secretary General that it accepts the obligations arising out of the provisions of any other paragraph of the Charter not already specified in its instrument of ratification, acceptance or approval, or that it will apply

**DEEL I.
ALGEMENE BEPALINGEN**

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van dit Handvest wordt verstaan onder:

- a „streektaalen of talen van minderheden”: talen die:
 - i van oudsher worden gebruikt in een bepaald gebied van een Staat door onderdanen van die Staat die een numerieke minderheid vormen ten opzichte van de overige bevolking van de Staat; en
 - ii verschillen van de officiële taal/talen van die Staat;
hieronder worden niet verstaan de dialecten van de officiële taal/talen van de Staat of de talen van migranten;
- b „gebied waarbinnen de streektaal of de taal van een minderheid wordt gebruikt”: het geografische gebied waarbinnen deze taal de uitdrukkingwijze vormt van een voldoende aantal mensen om de aanneming te rechtvaardigen van de diverse beschermende en bevorderende maatregelen waarin dit Handvest voorziet;
- c „niet-territoriale talen”: talen gebruikt door onderdanen van de Staat die verschillen van de taal of talen gebruikt door de overige bevolking van die Staat maar die, hoewel zij van oudsher binnen het gebied van die Staat worden gebruikt, niet met een bepaald gebied daarvan kunnen worden vereenzelvd.

Artikel 2. Verplichtingen

- 1 Elke Partij verplicht zich tot de toepassing van de bepalingen van Deel II op alle streektaalen of talen van minderheden die binnen haar grondgebied worden gesproken en voldoen aan de begripsomschrijving in artikel 1.
- 2 Ten aanzien van elke op het tijdstip van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring in overeenstemming met artikel 3 aangegeven taal verplicht elke Partij zich tot toepassing van minimaal vijfendertig leden of letters daarvan, gekozen uit de bepalingen van Deel III van het Handvest, waaronder ten minste drie gekozen uit artikel 8 en artikel 12 en telkens één uit artikel 9, artikel 10, artikel 11 en artikel 13.

Artikel 3. Praktische regelingen

- 1 Elke ondertekenende Staat geeft in zijn akte van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring elke streektaal of taal van een minderheid, dan wel officiële taal aan die minder algemeen wordt gebruikt op zijn gehele grondgebied of een deel daarvan, waarop de overeenkomstig artikel 2, tweede lid, gekozen leden van toepassing zijn.
- 2 Iedere Partij kan op een later tijdstip de Secretaris-Generaal ervan in kennis stellen dat zij de uit de bepalingen van een ander lid van het Handvest voortvloeiende verplichtingen aanvaardt, die zij niet reeds heeft aangegeven in haar akte van bekrachtiging, aanvaarding of

paragraph 1 of the present article to other regional or minority languages, or to other official languages which are less widely used on the whole or part of its territory.

- 3 The undertakings referred to in the foregoing paragraph shall be deemed to form an integral part of the ratification, acceptance or approval and will have the same effect as from their date of notification.

Article 4 – Existing regimes of protection

- 1 Nothing in this Charter shall be construed as limiting or derogating from any of the rights guaranteed by the European Convention on Human Rights.
- 2 The provisions of this Charter shall not affect any more favourable provisions concerning the status of regional or minority languages, or the legal regime of persons belonging to minorities which may exist in a Party or are provided for by relevant bilateral or multilateral international agreements.

Article 5 – Existing obligations

Nothing in this Charter may be interpreted as implying any right to engage in any activity or perform any action in contravention of the purposes of the Charter of the United Nations or other obligations under international law, including the principle of the sovereignty and territorial integrity of States.

Article 6 – Information

The Parties undertake to see to it that the authorities, organisations and persons concerned are informed of the rights and duties established by this Charter.

PART II OBJECTIVES AND PRINCIPLES PURSUED IN ACCORDANCE WITH ARTICLE 2, PARAGRAPH 1

Article 7 – Objectives and principles

- 1 In respect of regional or minority languages, within the territories in which such languages are used and according to the situation of each language, the Parties shall base their policies, legislation and practice on the following objectives and principles:
 - a the recognition of the regional or minority languages as an expression of cultural wealth;
 - b the respect of the geographical area of each regional or minority language in order to ensure that existing or new administrative divisions do not constitute an obstacle to the promotion of the regional or minority language in question;

goedkeuring of dat zij het eerste lid van dit artikel zal toepassen op andere streektalen of talen van minderheden of op andere officiële talen die minder algemeen worden gebruikt op haar gehele grondgebied of een deel daarvan.

- 3 De in het voorgaande lid bedoelde verplichtingen worden geacht een integrerend deel te vormen van de bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring en zullen vanaf de datum van kennisgeving daarvan dezelfde werking hebben.

Artikel 4. Bestaande beschermingsregelingen

- 1 Geen enkele bepaling in dit Handvest mag zo worden uitgelegd dat deze enigerlei rechten gewaarborgd door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens beperkt of aantast.
- 2 De bepalingen van dit Handvest vormen geen aantasting van gunstiger bepalingen betreffende de status van streektalen of talen van minderheden of de rechtspositie van tot minderheden behorende personen die in een Partij gelden of die zijn voorzien in desbetreffende internationale bilaterale of multilaterale overeenkomsten.

Artikel 5. Bestaande verplichtingen

Geen enkele bepaling in dit Handvest mag zo worden uitgelegd dat deze een recht inhoudt om zich bezig te houden met activiteiten of handelingen te verrichten die strijdig zijn met de doelstellingen van het Handvest der Verenigde Naties of met andere verplichtingen ingevolge het internationale recht, met inbegrip van het beginsel van de soevereiniteit en territoriale integriteit van Staten.

Artikel 6. Informatie

De Partijen verplichten zich erop toe te zien dat de betrokken autoriteiten, organisaties en personen op de hoogte worden gesteld van de door dit Handvest geschapen rechten en plichten.

DEEL II. OVEREENKOMSTIG ARTIKEL 2, EERSTE LID, NAGESTREEFDE DOELSTELLINGEN EN BEGINSLEN

Artikel 7. Doelstellingen en beginselen

- 1 De Partijen baseren hun beleid, wetgeving en praktijk ten aanzien van streektalen of talen van minderheden in de gebieden waar deze talen worden gebruikt en overeenkomstig de situatie van elke taal, op de volgende doelstellingen en beginselen:
 - a de erkenning van de streektalen of talen van minderheden als uiting van culturele rijkdom;
 - b de eerbiediging van het geografisch gebied van elke streektaal of taal van een minderheid ten einde te verzekeren dat bestaande of nieuwe bestuurlijke indelingen geen belemmering vormen voor de bevordering van de desbetreffende streektaal of taal van een minderheid;

- c the need for resolute action to promote regional or minority languages in order to safeguard them;
 - d the facilitation and/or encouragement of the use of regional or minority languages, in speech and writing, in public and private life;
 - e the maintenance and development of links, in the fields covered by this Charter, between groups using a regional or minority language and other groups in the State employing a language used in identical or similar form, as well as the establishment of cultural relations with other groups in the State using different languages;
 - f the provision of appropriate forms and means for the teaching and study of regional or minority languages at all appropriate stages;
 - g the provision of facilities enabling non-speakers of a regional or minority language living in the area where it is used to learn it if they so desire;
 - h the promotion of study and research on regional or minority languages at universities or equivalent institutions;
 - i the promotion of appropriate types of transnational exchanges, in the fields covered by this Charter, for regional or minority languages used in identical or similar form in two or more States.
- 2 The Parties undertake to eliminate, if they have not yet done so, any unjustified distinction, exclusion, restriction or preference relating to the use of a regional or minority language and intended to discourage or endanger the maintenance or development of it. The adoption of special measures in favour of regional or minority languages aimed at promoting equality between the users of these languages and the rest of the population or which take due account of their specific conditions is not considered to be an act of discrimination against the users of more widely-used languages.
- 3 The Parties undertake to promote, by appropriate measures, mutual understanding between all the linguistic groups of the country and in particular the inclusion of respect, understanding and tolerance in relation to regional or minority languages among the objectives of education and training provided within their countries and encouragement of the mass media to pursue the same objective.
- 4 In determining their policy with regard to
- c de noodzaak van vastberaden optreden ter bevordering van streektalen of talen van een minderheid ten einde deze te beschermen;
 - d de vergemakkelijking en/of aanmoediging van het gebruik van streektalen of talen van minderheden, in gesproken en geschreven vorm, in het openbare en het particuliere leven;
 - e de instandhouding en ontwikkeling van banden, op de door dit Handvest bestreken terreinen, tussen groepen die een streektaal of taal van een minderheid gebruiken en andere groepen in de Staat die een taal spreken die in identieke of soortgelijke vorm wordt gebruikt, alsmede de totstandkoming van culturele betrekkingen met andere groepen in de Staat die andere talen gebruiken;
 - f het voorzien in passende vormen en middelen voor het onderwijs in en de bestudering van streektalen of talen van minderheden op alle daarvoor in aanmerking komende onderwijsniveaus;
 - g het verschaffen van voorzieningen om degenen die een streektaal of taal van een minderheid niet spreken en die wonen in het gebied waar deze wordt gebruikt, in staat te stellen deze taal te leren indien zij dit wensen;
 - h de bevordering van studie en onderzoek van streektalen of talen van minderheden aan universiteiten of gelijkwaardige instellingen;
 - i de bevordering van passende soorten internationale uitwisselingen, op de door dit Handvest bestreken terreinen, voor streektalen of talen van minderheden die in identieke of soortgelijke vorm worden gebruikt in twee of meer Staten.
- 2 De Partijen verplichten zich tot het wegnemen, indien zij dit nog niet hebben gedaan, van alle ongerechtvaardigde vormen van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur betreffende het gebruik van een streektaal of taal van een minderheid en waarmede wordt beoogd de instandhouding of ontwikkeling van een zodanige taal te ontmoedigen of in gevaar te brengen. De aanneming van bijzondere maatregelen ten gunste van streektalen of talen van minderheden, gericht op de bevordering van gelijkheid tussen de gebruikers van deze talen en de overige bevolking, of waarbij naar behoren rekening wordt gehouden met hun specifieke omstandigheden, wordt niet beschouwd als discriminerend optreden tegen de gebruikers van meer algemeen gebruikte talen.
- 3 De Partijen verplichten zich ertoe dat door passende maatregelen onderling begrip tussen alle linguïstische groepen van het land wordt gekweekt en in het bijzonder dat in de doelstellingen van in hun land gegeven onderwijs en opleiding de eerbiediging van, het begrip voor en de tolerantie ten aanzien van streektalen of talen van minderheden worden opgenomen en dat de massamedia worden aangemoedigd hetzelfde doel na te streven.
- 4 Bij het bepalen van hun beleid ten aanzien van

regional or minority languages, the Parties shall take into consideration the needs and wishes expressed by the groups which use such languages. They are encouraged to establish bodies, if necessary, for the purpose of advising the authorities on all matters pertaining to regional or minority languages.

- 5 The Parties undertake to apply, *mutatis mutandis*, the principles listed in paragraphs 1 to 4 above to non-territorial languages. However, as far as these languages are concerned, the nature and scope of the measures to be taken to give effect to this Charter shall be determined in a flexible manner, bearing in mind the needs and wishes, and respecting the traditions and characteristics, of the groups which use the languages concerned.

**PART III
MEASURES TO PROMOTE THE USE
OF REGIONAL OR MINORITY LANGUAGES
IN PUBLIC LIFE IN ACCORDANCE WITH
THE UNDERTAKINGS ENTERED INTO
UNDER ARTICLE 2, PARAGRAPH 2**

Article 8 – Education

- 1 With regard to education, the Parties undertake, within the territory in which such languages are used, according to the situation of each of these languages, and without prejudice to the teaching of the official language(s) of the State:
- a i to make available pre-school education in the relevant regional or minority languages; or
 - ii to make available a substantial part of pre-school education in the relevant regional or minority languages; or
 - iii to apply one of the measures provided for under i and ii above at least to those pupils whose families so request and whose number is considered sufficient; or
 - iv if the public authorities have no direct competence in the field of pre-school education, to favour and/or encourage the application of the measures referred to under i to iii above;
- b i to make available primary education in the relevant regional or minority languages; or
 - ii to make available a substantial part of primary education in the relevant regional or minority languages; or
 - iii to provide, within primary education, for the teaching of the relevant regional or minority languages as an integral part of the

streektaalen of talen van een minderheid houden de Partijen rekening met de behoeften en wensen naar voren gebracht door de groepen die deze talen gebruiken. Deze groepen worden aangemoedigd indien nodig organen in het leven te roepen ten behoeve van het uitbrengen van advies aan de autoriteiten inzake alle aangelegenheden betreffende streektaalen of talen van minderheden.

- 5 De Partijen verplichten zich tot het op overeenkomstige wijze toepassen van de in het eerste tot en met het vierde lid genoemde beginselen op niet-territoriale talen. Wat deze talen betreft, worden de aard en de reikwijdte van de ter uitvoering van dit Handvest te nemen maatregelen evenwel op soepele wijze bepaald, indachtig de behoeften en wensen en met eerbiediging van de tradities en kenmerken van de groepen die de desbetreffende talen gebruiken.

**DEEL III.
MAATREGELLEN TER BEVORDERING VAN
HET GEBRUIK VAN STREEKTALLEN OF
TALLEN VAN MINDERHEDEN IN HET
OPENBARE LEVEN IN
OVEREENSTEMMING MET DE INGEVOLGE
ARTIKEL 2, TWEDE LID, AANGEGANE
VERPLICHTINGEN**

Artikel 8. Onderwijs

- 1 Met betrekking tot het onderwijs verplichten de Partijen zich ertoe, binnen het grondgebied waar deze talen worden gebruikt, overeenkomstig de situatie van elk van deze talen en zonder afbreuk te doen aan het onderwijs in de officiële taal of talen van de Staat:
- a i aan het onderwijs op school voorafgaand onderricht te bieden in de desbetreffende streektaalen of talen van minderheden; of
 - ii een aanmerkelijk deel van het aan het onderwijs op school voorafgaand onderricht te bieden in de desbetreffende streektaalen of talen van minderheden; of
 - iii een van de onder i en ii genoemde maatregelen althans toe te passen op de leerlingen wier gezin daarom verzoekt en wier aantal voldoende wordt geacht; of
 - iv indien de autoriteiten geen directe bevoegdheid op het gebied van het aan het onderwijs op school voorafgaande onderricht hebben, de toepassing van de in i tot en met iii bedoelde maatregelen te begunstigen en/of aan te moedigen;
- b i primair onderwijs te bieden in de desbetreffende streektaalen of talen van minderheden; of
 - ii een aanmerkelijk deel van het primair onderwijs te bieden in de desbetreffende streektaalen of talen van minderheden; of
 - iii binnen het primair onderwijs te voorzien in het onderwijzen van de desbetreffende streektaalen of talen van minderheden als

- curriculum; or
- iv to apply one of the measures provided for under i to iii above at least to those pupils whose families so request and whose number is considered sufficient;
- c i to make available secondary education in the relevant regional or minority languages; or
 - ii to make available a substantial part of secondary education in the relevant regional or minority languages; or
 - iii to provide, within secondary education, for the teaching of the relevant regional or minority languages as an integral part of the curriculum; or
 - iv to apply one of the measures provided for under i to iii above at least to those pupils who, or where appropriate whose families, so wish in a number considered sufficient;
- d i to make available technical and vocational education in the relevant regional or minority languages; or
 - ii to make available a substantial part of technical and vocational education in the relevant regional or minority languages; or
 - iii to provide, within technical and vocational education, for the teaching of the relevant regional or minority languages as an integral part of the curriculum; or
 - iv to apply one of the measures provided for under i to iii above at least to those pupils who, or where appropriate whose families, so wish in a number considered sufficient;
- e i to make available university and other higher education in regional or minority languages; or
 - ii to provide facilities for the study of these languages as university and higher education subjects; or
 - iii if, by reason of the role of the State in relation to higher education institutions, sub-paragraphs i and ii cannot be applied, to encourage and/or allow the provision of university or other forms of higher education in regional or minority languages or of facilities for the study of these languages as university or higher education subjects;
- f i to arrange for the provision of adult and continuing education courses which are taught mainly or wholly in the regional or minority languages; or
 - ii to offer such languages as subjects of adult and continuing education; or
 - iii if the public authorities have no direct competence in the field of adult education, to favour and/or encourage the offering of such languages as subjects of adult and continuing education;
- integrerend deel van het leerplan; of
- iv een van de onder i tot en met iii genoemde maatregelen althans toe te passen op de leerlingen wier gezin daarom verzoekt en wier het aantal voldoende wordt geacht;
- c i voortgezet onderwijs in de desbetreffende streektalen of talen van minderheden te bieden; of
 - ii een aanmerkelijk deel van het voortgezet onderwijs te bieden in de desbetreffende streektalen of talen van minderheden; of
 - iii binnen het voortgezet onderwijs te voorzien in het onderwijzen van de desbetreffende streektalen of talen van minderheden als integrerend deel van het leerplan; of
 - iv een van de onder i tot en met iii genoemde maatregelen althans toe te passen op de leerlingen die, of waar passend wier gezin, dit wensen in een voldoende geacht aantal;
- d i technisch onderwijs en beroepsonderwijs te bieden in de desbetreffende streektalen of talen van minderheden; of
 - ii een aanmerkelijk deel van het technisch onderwijs en beroepsonderwijs te bieden in de desbetreffende streektalen of talen van minderheden; of
 - iii binnen het technisch onderwijs en het beroepsonderwijs te voorzien in het onderwijzen van de desbetreffende streektalen of talen van minderheden als integrerend deel van het leerplan; of
 - iv een van de in i tot en met iii bedoelde maatregelen althans toe te passen op de leerlingen die, of waar passend wier gezin, dit wensen in een voldoende geacht aantal;
- e i universitair en ander hoger onderwijs te bieden in streektalen of talen van minderheden; of
 - ii voorzieningen te verschaffen voor de bestudering van deze talen als vak in het universitair en hoger onderwijs; of
 - iii indien de letters i en ii wegens de rol van de Staat met betrekking tot instellingen voor hoger onderwijs niet kunnen worden toegepast, het voorzien in universitair onderwijs of andere vormen van hoger onderwijs in streektalen of talen van minderheden, dan wel voorzieningen voor de bestudering van deze talen als vak in het universitair en hoger onderwijs aan te moedigen en/of toe te staan;
- f i in het kader van volwassenenonderwijs en permanente educatie cursussen te bieden, die voornamelijk of geheel in de streektalen of talen van minderheden worden gegeven; of
 - ii deze talen aan te bieden als vak in het kader van volwassenenonderwijs en permanente educatie; of
 - iii indien de autoriteiten geen directe bevoegdheid op het gebied van het volwassenenonderwijs hebben, het aanbieden van deze talen als vak in het kader van volwassenenonderwijs en

- g to make arrangements to ensure the teaching of the history and the culture which is reflected by the regional or minority language;
 - h to provide the basic and further training of the teachers required to implement those of paragraphs a to g accepted by the Party;
 - i to set up a supervisory body or bodies responsible for monitoring the measures taken and progress achieved in establishing or developing the teaching of regional or minority languages and for drawing up periodic reports of their findings, which will be made public.
- 2 With regard to education and in respect of territories other than those in which the regional or minority languages are traditionally used, the Parties undertake, if the number of users of a regional or minority language justifies it, to allow, encourage or provide teaching in or of the regional or minority language at all the appropriate stages of education.
- g permanente educatie te begunstigen en/of aan te moedigen;
 - g regelingen te treffen om het onderwijs in de geschiedenis en cultuur die in de streektaal of de taal van een minderheid haar weerspiegeling vindt, te waarborgen;
 - h te voorzien in de basisopleiding en bijscholing van de docenten die nodig zijn voor de toepassing van die leden uit lid a tot en met g die door de Partij zijn aanvaard;
 - i een of meer toezichhoudende organen in te stellen verantwoordelijk voor het volgen van de genomen maatregelen en de bereikte vooruitgang bij het tot stand brengen of ontwikkelen van het onderwijzen van streektalen of talen van minderheden, alsmede voor het opstellen van periodieke verslagen inzake hun bevindingen, die zullen worden gepubliceerd.
- 2 Met betrekking tot het onderwijs en ten aanzien van andere gebieden dan die waar de streektalen of talen van minderheden traditioneel worden gebruikt, verplichten de Partijen zich ertoe, indien het aantal gebruikers van een streektaal of taal van een minderheid dit rechtvaardigt, het onderwijzen in of van de streektaal of taal van een minderheid op alle passende onderwijsniveaus toe te staan, aan te moedigen of daarin te voorzien.

Article 9 – Judicial authorities

- 1 The Parties undertake, in respect of those judicial districts in which the number of residents using the regional or minority languages justifies the measures specified below, according to the situation of each of these languages and on condition that the use of the facilities afforded by the present paragraph is not considered by the judge to hamper the proper administration of justice:
- a in criminal proceedings:
 - i to provide that the courts, at the request of one of the parties, shall conduct the proceedings in the regional or minority languages; and/or
 - ii to guarantee the accused the right to use his/her regional or minority language; and/or
 - iii to provide that requests and evidence, whether written or oral, shall not be considered inadmissible solely because they are formulated in a regional or minority language; and/or
 - iv to produce, on request, documents connected with legal proceedings in the relevant regional or minority language,
- if necessary by the use of interpreters and translations involving no extra expense for the persons concerned;
- b in civil proceedings:
 - i to provide that the courts, at the request of one of the parties, shall conduct the proceedings in the regional or minority

Artikel 9. Rechterlijke autoriteiten

- 1 De Partijen verplichten zich ertoe, ten aanzien van de gerechtssdistricten waar het aantal inwoners dat de streektaal of taal van een minderheid gebruikt de onderstaande maatregelen rechtvaardigt, overeenkomstig de situatie van elk van deze talen en op voorwaarde dat het gebruik van de in dit lid geboden mogelijkheden door de rechter niet wordt geacht de goede rechtsbedeling te belemmeren:
- a in strafrechtelijke procedures:
 - i te bepalen dat de rechters, op verzoek van een van de partijen, de procedure voeren in de streektaal of taal van een minderheid; en/of
 - ii de gedaagde het recht te waarborgen om zijn/haar streektaal of taal van een minderheid te gebruiken; en/of
 - iii te bepalen dat verzoeken en bewijs, schriftelijk dan wel mondeling, niet als niet-toelaatbaar worden beschouwd uitsluitend omdat zij in een streektaal of taal van een minderheid zijn gesteld; en/of
 - iv op verzoek documenten die verband houden met gerechtelijke procedures te overleggen in de desbetreffende streektaal of taal van een minderheid,
- indien nodig door gebruik te maken van tolken en vertalingen, zonder extra kosten voor de betrokkenen;
- b in civiele procedures:
 - i te bepalen dat de rechters, op verzoek van een van de partijen, de procedure voeren in de streektaal of taal van een minderheid;

- languages; and/or
- ii to allow, whenever a litigant has to appear in person before a court, that he or she may use his or her regional or minority language without thereby incurring additional expense; and/or
 - iii to allow documents and evidence to be produced in the regional or minority languages, if necessary by the use of interpreters and translations;
- c in proceedings before courts concerning administrative matters:
- i to provide that the courts, at the request of one of the parties, shall conduct the proceedings in the regional or minority languages; and/or
 - ii to allow, whenever a litigant has to appear in person before a court, that he or she may use his or her regional or minority language without thereby incurring additional expense; and/or
 - iii to allow documents and evidence to be produced in the regional or minority languages, if necessary by the use of interpreters and translations;
- d to take steps to ensure that the application of sub-paragraphs i and iii of paragraphs b and c above and any necessary use of interpreters and translations does not involve extra expense for the persons concerned.
- 2 The Parties undertake:
- a not to deny the validity of legal documents drawn up within the State solely because they are drafted in a regional or minority language; or
 - b not to deny the validity, as between the parties, of legal documents drawn up within the country solely because they are drafted in a regional or minority language, and to provide that they can be invoked against interested third parties who are not users of these languages on condition that the contents of the document are made known to them by the person(s) who invoke(s) it; or
 - c not to deny the validity, as between the parties, of legal documents drawn up within the country solely because they are drafted in a regional or minority language.
- 3 The Parties undertake to make available in the regional or minority languages the most important national statutory texts and those relating particularly to users of these languages, unless they are otherwise provided.
- en/of
- ii toe te staan, wanneer een procederende partij persoonlijk voor een rechter moet verschijnen, dat hij of zij zijn of haar streektaal of taal van een minderheid kan gebruiken zonder daarbij extra kosten te moeten maken; en/of
 - iii toe te staan dat stukken en bewijs worden overgelegd in de streektaal of taal van een minderheid, indien nodig door gebruik te maken van tolken en vertalingen;
- c in procedures voor de administratieve rechter:
- i te bepalen dat de rechters, op verzoek van een van de partijen, de procedure voeren in de streektaal of taal van een minderheid; en/of
 - ii toe te staan, wanneer een procederende partij persoonlijk voor een rechter moet verschijnen, dat hij of zij zijn of haar streektaal of taal van een minderheid kan gebruiken zonder daarbij extra kosten te moeten maken; en/of
 - iii toe te staan dat stukken en bewijs worden overgelegd in de streektaal of taal van een minderheid, indien nodig door gebruik te maken van tolken en vertalingen;
- d stappen te ondernemen om te waarborgen dat de toepassing van i en iii van de letters b en c en de eventueel noodzakelijke gebruikmaking van tolken en vertalingen geen extra kosten voor de betrokkenen met zich brengt.
- 2 De Partijen verplichten zich ertoe:
- a niet te weigeren in de Staat opgestelde juridische documenten als geldig te erkennen, uitsluitend omdat deze zijn gesteld in een streektaal of een taal van een minderheid; of
 - b niet te weigeren, tussen de partijen, in de Staat opgestelde juridische documenten als geldig te erkennen, uitsluitend omdat deze zijn gesteld in een streektaal of taal van een minderheid, en te bepalen dat men zich op die documenten kan beroepen tegen belanghebbende derden die geen gebruiker van deze taal zijn, op voorwaarde dat de inhoud van het document door de persoon of personen die zich op deze documenten beroept/beroept aan hen bekend wordt gemaakt; of
 - c niet te weigeren, tussen de partijen, in de Staat opgestelde juridische documenten als geldig te erkennen, uitsluitend omdat deze zijn gesteld in een streektaal of taal van een minderheid.
- 3 De Partijen verplichten zich ertoe de belangrijkste nationale wetsteksten en de teksten die in het bijzonder betrekking hebben op de gebruikers van deze talen, beschikbaar te stellen in de streektaal of taal van een minderheid, tenzij deze teksten op andere wijze worden verstrekt.

Article 10 – Administrative authorities and public services

- 1 Within the administrative districts of the State in which the number of residents who are users of regional or minority languages justifies the measures specified below and according to the situation of each language, the Parties undertake, as far as this is reasonably possible:
 - a i to ensure that the administrative authorities use the regional or minority languages; or
 - ii to ensure that such of their officers as are in contact with the public use the regional or minority languages in their relations with persons applying to them in these languages; or
 - iii to ensure that users of regional or minority languages may submit oral or written applications and receive a reply in these languages; or
 - iv to ensure that users of regional or minority languages may submit oral or written applications in these languages; or
 - v to ensure that users of regional or minority languages may validly submit a document in these languages;
- b to make available widely used administrative texts and forms for the population in the regional or minority languages or in bilingual versions;
- c to allow the administrative authorities to draft documents in a regional or minority language.
- 2 In respect of the local and regional authorities on whose territory the number of residents who are users of regional or minority languages is such as to justify the measures specified below, the Parties undertake to allow and/or encourage:
 - a the use of regional or minority languages within the framework of the regional or local authority;
 - b the possibility for users of regional or minority languages to submit oral or written applications in these languages;
 - c the publication by regional authorities of their official documents also in the relevant regional or minority languages;
 - d the publication by local authorities of their official documents also in the relevant regional or minority languages;
 - e the use by regional authorities of regional or minority languages in debates in their assemblies, without excluding, however, the use of the official language(s) of the State;

Artikel 10. Bestuurlijke autoriteiten en openbare diensten

- 1 Binnen de bestuurlijke districten van de Staat waarin het aantal inwoners die gebruiker zijn van een streektaal of taal van een minderheid de onderstaande maatregelen rechtvaardigt en overeenkomstig de situatie van elke taal verplichten de Partijen zich ertoe, voor zover dit redelijkerwijze mogelijk is:
 - a i te waarborgen dat de bestuurlijke autoriteiten de streektaal of taal van een minderheid gebruiken; of
 - ii te waarborgen dat hun ambtenaren die in contact met het publiek staan in hun betrekkingen met personen die zich tot hen wenden in de streektaal of taal van een minderheid, deze taal gebruiken; of
 - iii te waarborgen dat gebruikers van een streektaal of taal van een minderheid mondeling of schriftelijk hun aanvragen kunnen indienen in deze taal en daarin een antwoord kunnen ontvangen; of
 - iv te waarborgen dat gebruikers van een streektaal of taal van een minderheid mondeling of schriftelijk aanvragen in deze taal kunnen indienen; of
 - v te waarborgen dat gebruikers van een streektaal of taal van een minderheid rechtsgeldig een document in deze taal kunnen indienen;
- b algemeen gebruikte ambtelijke teksten en formulieren voor de bevolking in de streektaal of taal van een minderheid of in tweetalige versies beschikbaar te stellen;
- c toe te staan dat de bestuurlijke autoriteiten documenten opstellen in een streektaal of taal van een minderheid.
- 2 Ten aanzien van de plaatselijke en regionale autoriteiten op het grondgebied waarvan het aantal inwoners die gebruiker zijn van een streektaal of taal van een minderheid zodanig is dat de onderstaande maatregelen daardoor kunnen worden gerechtvaardigd, verplichten de Partijen zich ertoe toe te staan en/of aan te moedigen:
 - a het gebruik van een streektaal of taal van een minderheid binnen het kader van de regionale of plaatselijke autoriteit;
 - b de mogelijkheid dat gebruikers van een streektaal of taal van een minderheid mondeling of schriftelijk aanvragen in deze taal indienen;
 - c de publikatie door regionale autoriteiten van hun officiële documenten eveneens in de desbetreffende streektaal of taal van een minderheid;
 - d de publikatie door plaatselijke autoriteiten van hun officiële documenten eveneens in de desbetreffende streektaal of taal van een minderheid;
 - e het gebruik door regionale autoriteiten van een streektaal of taal van een minderheid in debatten tijdens hun vergaderingen, zonder evenwel het gebruik van de officiële taal of

- f the use by local authorities of regional or minority languages in debates in their assemblies, without excluding, however, the use of the official language(s) of the State;
- g the use or adoption, if necessary in conjunction with the name in the official language(s), of traditional and correct forms of place-names in regional or minority languages.
- 3 With regard to public services provided by the administrative authorities or other persons acting on their behalf, the Parties undertake, within the territory in which regional or minority languages are used, in accordance with the situation of each language and as far as this is reasonably possible:
- a to ensure that the regional or minority languages are used in the provision of the service; or
- b to allow users of regional or minority languages to submit a request and receive a reply in these languages; or
- c to allow users of regional or minority languages to submit a request in these languages.
- 4 With a view to putting into effect those provisions of paragraphs 1, 2 and 3 accepted by them, the Parties undertake to take one or more of the following measures:
- a translation or interpretation as may be required;
- b recruitment and, where necessary, training of the officials and other public service employees required;
- c compliance as far as possible with requests from public service employees having a knowledge of a regional or minority language to be appointed in the territory in which that language is used.
- 5 The Parties undertake to allow the use or adoption of family names in the regional or minority languages, at the request of those concerned.
- talen van de Staat uit te sluiten;
- f het gebruik door lokale autoriteiten van een streektaal of taal van een minderheid in debatten tijdens hun vergaderingen, zonder evenwel het gebruik van de officiële taal of talen van de Staat uit te sluiten;
- g het gebruik of de aanneming van de traditionele en juiste vormen van toponiemen in de streektaal of taal van een minderheid, indien noodzakelijk te zamen met de naam in de officiële taal of talen.
- 3 Ten aanzien van openbare diensten verleend door de administratieve autoriteiten of andere personen die namens deze optreden, verplichten de Partijen zich ertoe, binnen het gebied waar de streektaal of taal van een minderheid wordt gebruikt, overeenkomstig de situatie van elke taal en voor zover dit redelijkerwijze mogelijk is:
- a te waarborgen dat de streektaal of taal van een minderheid bij het verlenen van de dienst worden gebruikt; of
- b gebruikers van een streektaal of taal van een minderheid toe te staan dat zij een verzoek indienen en een antwoord ontvangen in deze taal; of
- c gebruikers van een streektaal of taal van een minderheid toe te staan dat zij een verzoek in deze taal indienen.
- 4 Ten einde de door hen aanvaarde bepalingen van het eerste, tweede en derde lid toe te passen verplichten de Partijen zich tot het nemen van een of meer van de volgende maatregelen:
- a vertaling of tolkdiensten naar vereist;
- b aanwerving en, waar nodig, opleiding van de vereiste ambtenaren;
- c inwilliging voor zover mogelijk van verzoeken van ambtenaren die bekend zijn met een streektaal of taal van een minderheid om te worden aangesteld in het gebied waar die taal wordt gebruikt.
- 5 De Partijen verplichten zich ertoe het gebruik of de aanneming toe te staan van achternamen in de streektaal of taal van een minderheid op verzoek van de betrokkenen.

Article 11 – Media

- 1 The Parties undertake, for the users of the regional or minority languages within the territories in which those languages are spoken, according to the situation of each language, to the extent that the public authorities, directly or indirectly, are competent, have power or play a role in this field, and respecting the principle of the independence and autonomy of the media:
- a to the extent that radio and television carry out a public service mission:
- i to ensure the creation of at least one radio station and one television channel in the regional or minority languages; or
- ii to encourage and/or facilitate the creation of at least one radio station and one
- Artikel 11. Media*
- 1 De Partijen verplichten zich ertoe, voor de gebruikers van de streektaal of taal van een minderheid in de gebieden waar deze taal wordt gesproken, overeenkomstig de situatie van elke taal, voor zover de autoriteiten direct of indirect bevoegd zijn, bevoegdheden bezitten of een rol op dit terrein spelen en met eerbiediging van het beginsel van de onafhankelijkheid en autonomie van de media:
- a voorzover radio en televisie een openbare dienst zijn:
- i de oprichting te waarborgen van ten minste één radiostation en één televisiekanaal in de streektaal of taal van een minderheid; of
- ii de oprichting van ten minste één radiostation en één televisiekanaal in de

- television channel in the regional or minority languages; or
- iii to make adequate provision so that broadcasters offer programmes in the regional or minority languages;
- b i to encourage and/or facilitate the creation of at least one radio station in the regional or minority languages; or
- ii to encourage and/or facilitate the broadcasting of radio programmes in the regional or minority languages on a regular basis;
- c i to encourage and/or facilitate the creation of at least one television channel in the regional or minority languages; or
- ii to encourage and/or facilitate the broadcasting of television programmes in the regional or minority languages on a regular basis;
- d to encourage and/or facilitate the production and distribution of audio and audiovisual works in the regional or minority languages;
- e i to encourage and/or facilitate the creation and/or maintenance of at least one newspaper in the regional or minority languages; or
- ii to encourage and/or facilitate the publication of newspaper articles in the regional or minority languages on a regular basis;
- f i to cover the additional costs of those media which use regional or minority languages, wherever the law provides for financial assistance in general for the media; or
- ii to apply existing measures for financial assistance also to audiovisual productions in the regional or minority languages;
- g to support the training of journalists and other staff for media using regional or minority languages.
- 2 The Parties undertake to guarantee freedom of direct reception of radio and television broadcasts from neighbouring countries in a language used in identical or similar form to a regional or minority language, and not to oppose the retransmission of radio and television broadcasts from neighbouring countries in such a language. They further undertake to ensure that no restrictions will be placed on the freedom of expression and free circulation of information in the written press in a language used in identical or similar form to a regional or minority language. The exercise of the above-mentioned freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a
- streektaal of taal van een minderheid aan te moedigen en/of te vergemakkelijken; of
- iii voldoende voorzieningen te treffen opdat zendingemachtigden programma's in de streektaal of taal van een minderheid aanbieden;
- b i de oprichting van ten minste één radiostation in de streek taal of taal van een minderheid aan te moedigen en/of te vergemakkelijken; of
- ii het regelmatig uitzenden van radioprogramma's in de streektaal of taal van een minderheid aan te moedigen en/of te vergemakkelijken;
- c i de oprichting van ten minste één televisiekanaal in de streektaal of taal van een minderheid aan te moedigen en/of te vergemakkelijken; of
- ii het regelmatig uitzenden van televisieprogramma's in de streektaal of taal van een minderheid aan te moedigen en/of te vergemakkelijken;
- d de productie en distributie van auditieve en audiovisuele werken in de streektaal of taal van een minderheid aan te moedigen en/of te vergemakkelijken;
- e i de oprichting en/of instandhouding van ten minste één krant in de streektaal of taal van een minderheid aan te moedigen en/of te vergemakkelijken;
- ii de regelmatige publicatie van krant artikelen in de streektaal of taal van een minderheid aan te moedigen en/of te vergemakkelijken;
- f i de extra kosten te dekken van de media die een streektaal of taal van een minderheid gebruiken, wanneer de wet voorziet in financiële steun aan de media in het algemeen; of
- ii bestaande maatregelen voor financiële steun ook toe te passen op audiovisuele producties in de streektaal of taal van een minderheid;
- g de opleiding van journalisten en andere medewerkers voor media die een streektaal of taal van een minderheid gebruiken, te ondersteunen.
- 2 De Partijen verplichten zich tot het waarborgen van de vrijheid van rechtstreekse ontvangst van radio- en televisieuitzendingen uit buurlanden in een taal die in identieke of soortgelijke vorm wordt gebruikt als een streektaal of taal van een minderheid en zich niet te verzetten tegen de heruitzending van radio- en televisieprogramma's uit buurlanden in een dergelijke taal. Voorts verplichten zij zich ertoe erop toe te zien dat er geen beperkingen zullen worden opgelegd aan de vrijheid van meningsuiting en het vrije verkeer van informatie in de geschreven pers in een taal die in identieke of soortgelijke vorm wordt gebruikt als een streektaal of taal van een minderheid. De uitoefening van de bovengenoemde vrijheden kan, aangezien deze plichten en

democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.

- 3 The Parties undertake to ensure that the interests of the users of regional or minority languages are represented or taken into account within such bodies as may be established in accordance with the law with responsibility for guaranteeing the freedom and pluralism of the media.

Article 12 – Cultural activities and facilities

- 1 With regard to cultural activities and facilities – especially libraries, video libraries, cultural centres, museums, archives, academies, theatres and cinemas, as well as literary work and film production, vernacular forms of cultural expression, festivals and the culture industries, including inter alia the use of new technologies – the Parties undertake, within the territory in which such languages are used and to the extent that the public authorities are competent, have power or play a role in this field:
 - a to encourage types of expression and initiative specific to regional or minority languages and foster the different means of access to works produced in these languages;
 - b to foster the different means of access in other languages to works produced in regional or minority languages by aiding and developing translation, dubbing, post-synchronisation and subtitling activities;
 - c to foster access in regional or minority languages to works produced in other languages by aiding and developing translation, dubbing, post-synchronisation and subtitling activities;
 - d to ensure that the bodies responsible for organising or supporting cultural activities of various kinds make appropriate allowance for incorporating the knowledge and use of regional or minority languages and cultures in the undertakings which they initiate or for which they provide backing;
 - e to promote measures to ensure that the bodies

verantwoordelijkheden met zich brengt, onderworpen zijn aan formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties die door de wet zijn voorgeschreven en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving, in het belang van de nationale veiligheid, de territoriale integriteit of de openbare veiligheid, voor de preventie van wanorde of misdrijven, voor de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden, voor de bescherming van de reputatie of rechten van anderen, voor de preventie van de onthulling van in vertrouwen ontvangen informatie, of voor de handhaving van het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht.

- 3 De Partijen verplichten zich ertoe te waarborgen dat de belangen van de gebruikers van een streektaal of taal van een minderheid vertegenwoordigd zijn of dat deze in aanmerking worden genomen binnen de overeenkomstig de wet ingestelde organen die verantwoordelijkheid dragen voor het waarborgen van de vrijheid en het pluralisme van de media.

Artikel 12. Culturele activiteiten en voorzieningen

- 1 Met betrekking tot culturele activiteiten en voorzieningen - met name bibliotheken, videotheken, culturele centra, musea, archieven, academies van wetenschappen, schouwburgen en bioscopen, alsmede letterkundige werken en filmproducties, vormen van culturele uitingen in de volkstaal, festivals en de cultuurindustrie, met inbegrip van onder meer het gebruik van nieuwe technologieën - verplichten de Partijen zich ertoe, binnen het gebied waar deze talen worden gebruikt en voor zover de autoriteiten bevoegd zijn, bevoegdheden bezitten of een rol spelen op dit terrein:
 - a soorten uitingen en initiatieven die eigen zijn aan een streektaal of taal van een minderheid aan te moedigen en de verschillende mogelijkheden om toegang tot in deze talen geproduceerde werken te verkrijgen, te bevorderen;
 - b de verschillende mogelijkheden om in andere talen toegang te verkrijgen tot in een streektaal of taal van een minderheid geproduceerde werken te bevorderen door vertaling, nasynchronisatie en ondertiteling, te steunen en te ontwikkelen;
 - c de toegang in een streektaal of taal van een minderheid tot in andere talen geproduceerde werken te bevorderen door vertaling, nasynchronisatie en ondertiteling, te steunen en te ontwikkelen;
 - d erop toe te zien dat de organen die verantwoordelijk zijn voor het organiseren of ondersteunen van diverse vormen van culturele activiteiten, de kennis en het gebruik van een streektaal of taal van een minderheid integreren in de activiteiten waartoe zij het initiatief nemen of waaraan zij ondersteuning bieden;
 - e maatregelen te bevorderen om te verzekeren

responsible for organising or supporting cultural activities have at their disposal staff who have a full command of the regional or minority language concerned, as well as of the language(s) of the rest of the population;

- f to encourage direct participation by representatives of the users of a given regional or minority language in providing facilities and planning cultural activities;
- g to encourage and/or facilitate the creation of a body or bodies responsible for collecting, keeping a copy of and presenting or publishing works produced in the regional or minority languages;
- h if necessary, to create and/or promote and finance translation and terminological research services, particularly with a view to maintaining and developing appropriate administrative, commercial, economic, social, technical or legal terminology in each regional or minority language.

- 2 In respect of territories other than those in which the regional or minority languages are traditionally used, the Parties undertake, if the number of users of a regional or minority language justifies it, to allow, encourage and/or provide appropriate cultural activities and facilities in accordance with the preceding paragraph.
- 3 The Parties undertake to make appropriate provision, in pursuing their cultural policy abroad, for regional or minority languages and the cultures they reflect.

Article 13 – Economic and social life

- 1 With regard to economic and social activities, the Parties undertake, within the whole country:
 - a to eliminate from their legislation any provision prohibiting or limiting without justifiable reasons the use of regional or minority languages in documents relating to economic or social life, particularly contracts of employment, and in technical documents such as instructions for the use of products or installations;
 - b to prohibit the insertion in internal regulations of companies and private documents of any clauses excluding or restricting the use of regional or minority languages, at least between users of the same language;
 - c to oppose practices designed to discourage the use of regional or minority languages in connection with economic or social activities;

dat de organen die verantwoordelijk zijn voor het organiseren of ondersteunen van culturele activiteiten, beschikken over personeel dat de betrokken streektaal of taal van een minderheid, alsmede de taal of talen van de overige bevolking, volledig beheerst;

- f te bevorderen dat vertegenwoordigers van de gebruikers van een bepaalde streektaal of taal van een minderheid rechtstreeks deelnemen aan het bieden van voorzieningen en het plannen van culturele activiteiten;
- g de oprichting aan te moedigen en/of te vergemakkelijken van een of meer organen die verantwoordelijk zijn voor het verzamelen en het bewaren van een exemplaar van in de streektaal of taal van een minderheid geproduceerde werken en het presenteren of publiceren daarvan;
- h indien nodig, diensten voor vertaling en terminologisch onderzoek in het leven te roepen en/of te bevorderen en te financieren, met name ten einde passende administratieve, commerciële, economische, sociale, technische of juridische terminologie in elke streektaal of taal van een minderheid in stand te houden en te ontwikkelen.

- 2 Ten aanzien van andere gebieden dan die waar de streektaal of taal van een minderheid van oudsher wordt gebruikt, verplichten de Partijen zich ertoe, indien het aantal gebruikers van een streektaal of taal van een minderheid dit rechtvaardigt, passende culturele activiteiten en voorzieningen in overeenstemming met het voorgaande lid toe te staan, aan te moedigen en/of te bieden.
- 3 De Partijen verplichten zich ertoe bij het voeren van hun buitenlandse cultuurbeleid een passende plaats te geven aan de streektalen of talen van minderheden en de cultuur waarvan deze een uitingsvorm zijn.

Artikel 13. Economisch en sociaal leven

- 1 Met betrekking tot economische en sociale activiteiten verplichten de Partijen zich ertoe in het hele land:
 - a uit hun wetgeving alle bepalingen te verwijderen waardoor zonder gerechtvaardigde redenen het gebruik van een streektaal of taal van een minderheid wordt verboden of beperkt in documenten met betrekking tot het economische of sociale leven, met name in arbeidsovereenkomsten en in technische documenten zoals gebruiksaanwijzingen voor producten of apparaten;
 - b te verbieden dat in de interne voorschriften van ondernemingen en in particuliere documenten clausules worden opgenomen die het gebruik van een streektaal of taal van een minderheid, althans tussen gebruikers van dezelfde taal, uitsluiten of beperken;
 - c zich te verzetten tegen praktijken gericht op ontmoediging van het gebruik van een streektaal of taal van een minderheid in

- d to facilitate and/or encourage the use of regional or minority languages by means other than those specified in the above subparagraphs.
- 2 With regard to economic and social activities, the Parties undertake, in so far as the public authorities are competent, within the territory in which the regional or minority languages are used, and as far as this is reasonably possible:
- a to include in their financial and banking regulations provisions which allow, by means of procedures compatible with commercial practice, the use of regional or minority languages in drawing up payment orders (cheques, drafts, etc.) or other financial documents, or, where appropriate, to ensure the implementation of such provisions;
- b in the economic and social sectors directly under their control (public sector), to organise activities to promote the use of regional or minority languages;
- c to ensure that social care facilities such as hospitals, retirement homes and hostels offer the possibility of receiving and treating in their own language persons using a regional or minority language who are in need of care on grounds of ill-health, old age or for other reasons;
- d to ensure by appropriate means that safety instructions are also drawn up in regional or minority languages;
- e to arrange for information provided by the competent public authorities concerning the rights of consumers to be made available in regional or minority languages.
- verband met economische of sociale activiteiten;
- d het gebruik van een streektaal of taal van een minderheid met andere dan de in de voorgaande letters genoemde middelen te vergemakkelijken en/of aan te moedigen.
- 2 Met betrekking tot economische en sociale activiteiten verplichten de Partijen zich ertoe, voor zover de autoriteiten daartoe bevoegd zijn, binnen het gebied waar de streektaal of taal van een minderheid wordt gebruikt en voor zover dit redelijkerwijze mogelijk is:
- a in hun financiële voorschriften en voorschriften betreffende het bankwezen bepalingen op te nemen waardoor, door middel van met de handelspraktijk verenigbare procedures, het gebruik van een streektaal of taal van een minderheid wordt mogelijk gemaakt bij het opstellen van betalingsopdrachten (cheques, wissels, enz.) of andere financiële documenten of, waar passend, de toepassing van zulke bepalingen te waarborgen;
- b in de rechtstreeks onder hun toezicht staande economische en sociale sectoren (overheidssector) activiteiten te organiseren ter bevordering van het gebruik van een streektaal of taal van een minderheid;
- c te waarborgen dat sociale voorzieningen zoals ziekenhuizen, bejaardentehuizen en andere tehuizen de mogelijkheid bieden om personen die een streektaal of taal van een minderheid gebruiken en die op grond van een slechte gezondheid, ouderdom of om andere redenen zorg behoeven, in hun eigen taal te ontvangen en te behandelen;
- d met passende middelen te verzekeren dat veiligheidsinstructies tevens in een streektaal of taal van een minderheid worden gesteld;
- e ervoor te zorgen dat door de bevoegde autoriteiten verstrekte informatie betreffende de rechten van consumenten in de streektaal of taal van een minderheid beschikbaar is.

Article 14 – Transfrontier exchanges

The Parties undertake:

- a to apply existing bilateral and multilateral agreements which bind them with the States in which the same language is used in identical or similar form, or if necessary to seek to conclude such agreements, in such a way as to foster contacts between the users of the same language in the States concerned in the fields of culture, education, information, vocational training and permanent education;
- b for the benefit of regional or minority languages, to facilitate and/or promote co-operation across borders, in particular between regional or local authorities in whose territory the same language is used in identical or similar form.

Artikel 14. Grensoverschrijdende uitwisselingen

De Partijen verplichten zich ertoe:

- a de bestaande bilaterale of multilaterale overeenkomsten met de Staten waar dezelfde taal in identieke of soortgelijke vorm wordt gebruikt toe te passen, of indien nodig te streven naar het sluiten van zulke overeenkomsten, op zodanige wijze dat contacten tussen de gebruikers van dezelfde taal in de betrokken Staten op het gebied van cultuur, onderwijs, informatie, beroepsopleiding en permanente educatie worden bevorderd;
- b ten behoeve van streektalen of talen van minderheden de samenwerking over de grens heen, met name tussen regionale of plaatselijke autoriteiten in wier gebied dezelfde taal in identieke of soortgelijke vorm wordt gebruikt, te vergemakkelijken en/of te bevorderen.

**PART IV
APPLICATION OF THE CHARTER**

Article 15 – Periodical reports

- 1 The Parties shall present periodically to the Secretary General of the Council of Europe, in a form to be prescribed by the Committee of Ministers, a report on their policy pursued in accordance with Part II of this Charter and on the measures taken in application of those provisions of Part III which they have accepted. The first report shall be presented within the year following the entry into force of the Charter with respect to the Party concerned, the other reports at three-yearly intervals after the first report.
- 2 The Parties shall make their reports public.

Article 16 – Examination of the reports

- 1 The reports presented to the Secretary General of the Council of Europe under Article 15 shall be examined by a committee of experts constituted in accordance with Article 17.
- 2 Bodies or associations legally established in a Party may draw the attention of the committee of experts to matters relating to the undertakings entered into by that Party under Part III of this Charter. After consulting the Party concerned, the committee of experts may take account of this information in the preparation of the report specified in paragraph 3 below. These bodies or associations can furthermore submit statements concerning the policy pursued by a Party in accordance with Part II.
- 3 On the basis of the reports specified in paragraph 1 and the information mentioned in paragraph 2, the committee of experts shall prepare a report for the Committee of Ministers. This report shall be accompanied by the comments which the Parties have been requested to make and may be made public by the Committee of Ministers.
- 4 The report specified in paragraph 3 shall contain in particular the proposals of the committee of experts to the Committee of Ministers for the preparation of such recommendations of the latter body to one or more of the Parties as may be required.
- 5 The Secretary General of the Council of Europe shall make a two-yearly detailed report to the Parliamentary Assembly on the application of the Charter.

Article 17 – Committee of experts

- 1 The committee of experts shall be composed of one member per Party, appointed by the Committee of Ministers from a list of individuals of the highest integrity and recognised competence in the matters dealt with in the Charter, who shall be nominated by the Party concerned.
- 2 Members of the committee shall be appointed for

**DEEL IV.
TOEPASSING VAN HET HANDVEST**

Artikel 15. Periodieke verslagen

- 1 De Partijen dienen periodiek, in een door het Comité van Ministers voor te schrijven vorm, bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa een verslag in inzake het door hen gevoerde beleid overeenkomstig Deel II van dit Handvest en inzake de maatregelen genomen ter toepassing van de bepalingen van Deel III die zij hebben aanvaard. Het eerste verslag wordt ingediend binnen het jaar dat volgt op de inwerkingtreding van het Handvest voor de betrokken Partij, en de volgende verslagen met tussenpozen van drie jaar na het eerste verslag.
- 2 De Partijen maken hun verslagen openbaar.

Artikel 16. Bestudering van de verslagen

- 1 De ingevolge artikel 15 bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa ingediende verslagen worden bestudeerd door een overeenkomstig artikel 17 ingestelde commissie van deskundigen.
- 2 In een Partij wettig opgerichte organen of verenigingen kunnen de aandacht van de commissie van deskundigen vestigen op aangelegenheden betreffende de verplichtingen die deze Partij op zich heeft genomen ingevolge Deel III van dit Handvest. Na raadpleging van de betrokken Partij kan de commissie van deskundigen rekening houden met deze informatie bij het opstellen van het in het derde lid bedoelde rapport. Deze organen of verenigingen kunnen voorts verklaringen indienen betreffende het door een Partij overeenkomstig Deel II gevoerde beleid.
- 3 Op grond van de in het eerste lid bedoelde verslagen en de in het tweede lid bedoelde informatie stelt de commissie van deskundigen een rapport op voor het Comité van Ministers. Dit rapport gaat vergezeld van de commentaren waarom de Partijen zijn verzocht en kan door het Comité van Ministers openbaar worden gemaakt.
- 4 Het in het derde lid bedoelde rapport omvat met name de voorstellen van de commissie van deskundigen aan het Comité van Ministers voor het opstellen van eventueel vereiste aanbevelingen van het Comité aan een of meer Partijen.
- 5 De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa brengt elke twee jaar uitvoerig verslag omtrent de toepassing van het Handvest uit aan het Parlement.

Artikel 17. Commissie van deskundigen

- 1 De commissie van deskundigen bestaat uit één lid per Partij, door het Comité van Ministers benoemd uit een lijst van personen van de hoogste integriteit en met erkende deskundigheid betreffende de in het Handvest behandelde aangelegenheden, die worden voorgedragen door de betrokken Partij.
- 2 De leden van de commissie worden benoemd

a period of six years and shall be eligible for reappointment. A member who is unable to complete a term of office shall be replaced in accordance with the procedure laid down in paragraph 1, and the replacing member shall complete his predecessor's term of office.

- 3 The committee of experts shall adopt rules of procedure. Its secretarial services shall be provided by the Secretary General of the Council of Europe.

PART V FINAL PROVISIONS

Article 18

This Charter shall be open for signature by the member States of the Council of Europe. It is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 19

- 1 This Charter shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which five member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Charter in accordance with the provisions of Article 18.
- 2 In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Charter shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 20

- 1 After the entry into force of this Charter, the Committee of Ministers of the Council of Europe may invite any State not a member of the Council of Europe to accede to this Charter.
- 2 In respect of any acceding State, the Charter shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 21

- 1 Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, make one or more reservations to paragraphs 2 to 5 of Article 7 of this Charter. No other reservation may be made.
- 2 Any Contracting State which has made a reservation under the preceding paragraph may wholly or partly withdraw it by means of a notification addressed to the Secretary General of

voor een tijdvak van zes jaar en kunnen worden herbenoemd. Indien een lid zijn ambtstermijn niet kan voltooien, wordt hij vervangen overeenkomstig de procedure vervat in het eerste lid en de vervanger voltooit de ambtstermijn van zijn voorganger.

- 3 De commissie van deskundigen stelt haar reglement van orde vast. De secretariaatsdiensten worden verschaft door de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.

DEEL V. SLOTBEPALINGEN

Artikel 18

Dit Handvest staat open voor ondertekening door de Lidstaten van de Raad van Europa. Het behoeft bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring. De akten van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.

Artikel 19

- 1 Dit Handvest treedt in werking op de eerste dag van de maand die volgt na het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum waarop vijf Lidstaten van de Raad van Europa, in overeenstemming met de bepalingen van artikel 18, hun instemming aan het Handvest te worden gebonden tot uitdrukking hebben gebracht.
- 2 Ten aanzien van een Lidstaat die later zijn instemming aan het Handvest te worden gebonden tot uitdrukking brengt, treedt het in werking op de eerste dag van de maand die volgt na het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum van nederlegging van zijn akte van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring.

Artikel 20

- 1 Na de inwerkingtreding van dit Handvest kan het Comité van Ministers van de Raad van Europa iedere Staat die geen lid is van de Raad van Europa uitnodigen tot dit Handvest toe te treden.
- 2 Ten aanzien van een toetredende Staat treedt het Handvest in werking op de eerste dag van de maand die volgt na het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum van nederlegging van zijn akte van toetreding bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.

Artikel 21

- 1 Een Staat kan bij de ondertekening of bij de nederlegging van zijn akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding een of meer voorbehouden maken ten aanzien van het tweede tot en met het vijfde lid van artikel 7 van dit Handvest. Er mogen geen andere voorbehouden worden gemaakt.
- 2 Een verdragsluitende Staat die ingevolge het voorgaande lid een voorbehoud heeft gemaakt, kan dit geheel of gedeeltelijk intrekken door middel van een aan de Secretaris-Generaal van

the Council of Europe. The withdrawal shall take effect on the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 22

- 1 Any Party may at any time denounce this Charter by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.
- 2 Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of six months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 23

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council and any State which has acceded to this Charter of:

- a any signature;
- b the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c any date of entry into force of this Charter in accordance with Articles 19 and 20;
- d any notification received in application of the provisions of Article 3, paragraph 2;
- e any other act, notification or communication relating to this Charter.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Charter.

Done at Strasbourg, this 5th day of November 1992, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe and to any State invited to accede to this Charter.

de Raad van Europa gerichte kennisgeving. De intrekking wordt van kracht op de datum van ontvangst van de kennisgeving door de Secretaris-Generaal.

Artikel 22

- 1 Iedere Partij kan dit Handvest te allen tijde opzeggen door middel van een aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa gerichte kennisgeving.
- 2 De opzegging wordt van kracht op de eerste dag van de maand die volgt na het verstrijken van een tijdvak van zes maanden na de datum van ontvangst van de kennisgeving door de Secretaris-Generaal.

Artikel 23

De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa stelt de Lidstaten van de Raad en iedere Staat die tot dit Handvest is toetreden in kennis van:

- a iedere ondertekening;
- b de nederlegging van iedere akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding;
- c iedere datum van inwerkingtreding van dit Handvest in overeenstemming met de artikelen 19 en 20;
- d iedere op grond van de bepalingen van artikel 3, tweede lid, ontvangen kennisgeving;
- e iedere andere handeling, kennisgeving of mededeling betrekking hebbend op dit Handvest.

Ten blijke waarvan de ondergetekenden, daartoe naar behoren gemachtigd, dit Handvest hebben ondertekend.

Gedaan te Straatsburg, op 5 november 1992 in de Engelse en de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk authentiek, in een enkel exemplaar, dat zal worden nedergelegd in het archief van de Raad van Europa. De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa doet hiervan voor eensluidend gewaarmerkte afschriften toekomen aan iedere Lidstaat van de Raad van Europa en aan iedere Staat die is uitgenodigd tot dit Handvest toe treden.